

26. Biyografik metinlerin sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yeri ve biyografi yazılarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması

Ahmet TOKMAK¹

Özkan GİNESAR²

APA: Tokmak, A. & Ginesar, Ö. (2023). Biyografik metinlerin sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yeri ve biyografi yazılarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 434-456. DOI: 10.29000/rumelide.1316244.

Öz

Sosyal bilgiler dersi, bireyin yaşam boyunca ihtiyaç duyacağı becerileri kazanması ve toplum hayatına hazırlanması amacını taşıyan 4, 5, 6, ve 7. sınıf seviyesi düzeyinde okutulan bir derstir. Derslerin öğretim sürecinde kullanılan temel materyallerden biri derse ilişkin hazırlanan ders kitaplarıdır. Bu bağlamda ders kitaplarının öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Biyografi yazılarının konuyu somutlaştırması, öğrencinin dikkatini çekmesi ve anlatılan dönemin özelliklerini birçok yönüyle yansıtmaya fırsatı sağlamasından dolayı ders kitaplarında sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışma; ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografik metinlere ne sıklıkla yer verildiğini belirlemek ve biyografi yazılarının sosyal bilgiler derslerinde ne şekilde kullanılabileceğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Araştırmanın amacına uygun olarak Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu üzerinden ulaşılan 4, 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler kitaplarının tamamı nitel bir veri analiz yöntemi olan doküman analizi ile incelenmiş, elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca biyografi yazılarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına yönelik olarak örnek bir ders planı hazırlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi içeriklerine ne sıklıkla yer verildiği belirlenmiş, bu kapsamda 264 farklı biyografik içerik tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, ders kitabı, biyografi

The place of biographical texts in social studies textbooks and the use of biographical writings in social studies education

Abstract

Social studies course is a course taught at the 4th, 5th, 6th, and 7th grade level, which aims to help individuals acquire the skills they will need throughout their lives and prepare them for social life. One of the basic materials used in the teaching process of the course is the textbooks prepared for the course. In this context, textbooks should be organised in a way to attract students' attention. It is seen that biographical writings are frequently used in textbooks because they concretise the subject, attract the attention of the student and provide the opportunity to reflect the characteristics of the period described in many aspects. This study was carried out to determine how often biographical texts are included in 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks and to reveal how biographical texts

1 Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, İzmir Ölçme Değerlendirme Merkezi (İzmir, Türkiye), tokmak87@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3902-5825 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 06.04.2023-kabul tarihi: 20.06.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1316244]

2 Dr., Almanya Karlsruhe Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği (Karlsruhe, Almanya), oginesar@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6921-1047

can be used in social studies courses. The research was conducted with qualitative research method. In accordance with the purpose of the study, all 4th, 5th, 6th, and 7th grade social studies textbooks accessed through the Education Information Network (EBA) platform were examined by document analysis, which is a qualitative data analysis method, and the data obtained were presented in tables. In addition, a sample lesson plan was prepared for the use of biography writings in social studies teaching. According to the results of the research, the frequency of biographical content in social studies textbooks was determined, and 264 different biographical contents were identified in this context.

Keywords: Social studies, textbooks, biography

1.Giriş

Bilgi teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim insanlığın bilgiye ulaşmasını her geçen gün kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır. Aynı zamanda bu durumun ülkelerin eğitim politikalarına yön verdiği söylenebilir. Bu duruma bireylerin kolayca ulaştığı bilgiye ilişkin denetim mekanizmalarının oluşturulması bağlamında medya okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı vb. okuryazarlık türlerinin eğitime yönelik girişimlerde bulunması kanıt olarak gösterilebilir (Bilici, 2014). Dünyanın her yerinden hızlı ve kolay bir şekilde bütün dünyaya ilişkin tüm bilgilere ulaşabilen bireyin milli bilince sahip, kültürel formlarını tanıyan, koruyan ve geliştiren bir birey olarak yetiştirilmesi ise her geçen gün zorlaşmaktadır (Tutkun, 2010). Öte yandan eğitim sisteminin bir girdisi olan çocuk ile ilgili temel beklenti yurttaşlık bilinci olan, geçmişini tanıyan, vatanını seven, koruyan ve ülkesinin gelişimi ile ilgili gerekli eylemlerde bulunmaya istekli bir birey olarak yetişmesidir (Keskin, Coşkun Keskin, 2014). Bu amaç doğrultusunda, her ders içerisinde farklı boyut ve içeriklerde ele alınan ülke eğitim amaçlarına ilişkin anlatım, soru, düşünme aktivitesi vb. çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bazı derslerin, ders özelinde temel amaçları direkt olarak bu beklentiler ile oluşturulmuştur. Farklı sınıf seviyelerinde seçmeli derslerle yoğun olarak desteklenen Tarih dersi, Türk Dili ve Edebiyatı dersi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri bu dersler kapsamında sayılabilir.

Sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlerin farklı alanlarını bünyesinde barındıran disiplinlerarası bir ders olarak ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf seviyesinde okutulmak üzere dizayn edilmiş bir derstir. Dersin konu kapsamı geniş bir tarihi zaman dilimini, Anadolu coğrafyası başta olmak üzere geniş bir coğrafyayı ve toplumsal yaşama ilişkin temel vatandaşlık öğretilerinden küresel vatandaşlığa bağlam oluşturacak hedef ve zengin öğrenme içerikleri ile oluşturulmuştur (Özcan, 2019; Tokmak, Kara, 2023). Öğretim programının bu zenginliğinin ders kitaplarına da yansıdığını söylemek mümkündür. Özellikle 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programının değişimi sonrası 2019 yılında beş yıllığına okutulmak üzere hazırlanan ders kitaplarında görsellerin seçimi, konuya ilişkin metin, haber, dünyanın farklı bölgelerinden örneklerin kullanılması ile ders kitaplarının zenginleştirilmeye çalışıldığı ifade edilebilir. Sosyal bilgiler dersi farklı disiplinlerle kolaylıkla bağlantı oluşturulabilecek yapısı sayesinde birçok disiplinden faydalanan bir ders olarak yürütülebilmektedir. Bu açıdan Sosyal bilgiler ve Türkçe dersleri arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan okuma metinleri, şiirler, hazırlık çalışması olarak önerilen kompozisyon çalışmaları bu bağlantının örnekleri olarak sayılabilir (Turan, Karasu Avcı, Faiz, 2020). Sosyal bilgiler ve T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında sık kullanılan edebi ürünlerden biri de biyografik metinlerdir. Bu çalışmanın bulguları neticesinde özellikle tarih ve edebiyat konularının öğretiminde derinlemesine bir öğretim sağlanabilmesi ve ders sürecinin zenginleştirilmesi için biyografik metinlere sıkça yer verildiği de ifade edilebilir (Kara, Tokmak, 2023).

Biyografi türü ile ilgili yapılan farklı tanımlamalar olsa da genel olarak bir kişinin yaşam öyküsünü anlatan tarihsel bir yazı türü olduğu söylenebilir. Bu türün amacı, bir insanın hayatını, çalışmalarını ve başarılarını anlamamızı ve takdir etmemizi sağlamak olarak açıklanabilir. Biyografi yazılarında, kişinin doğumundan ölümüne kadar olan hayatı anlatılırken, aynı zamanda kişinin tarih, kültür ve toplumsal bağlamı da ele alınmaktadır. Biyografiler hem ünlü insanlar hem de sıradan insanlar hakkında yazılabilir. Önemli politik liderler, sanatçılar, müzisyenler, bilim adamları, sporcular ve diğer kişiliklerin hayatlarına ilişkin biyografiler oldukça popüler olarak ders materyalleri içerisinde kullanılmaktadır (Kemiksiz, 2018). Bir biyografi genellikle kişinin doğumundan, erken yaşamından, çocukluk döneminden, eğitim hayatından, meslek yaşamından ve son olarak yaşamının son dönemlerine kadar olan tüm detayları içerir. Biyografiler, kişinin başarıları kadar, zorlukları, başarısızlıkları ve hayatındaki diğer zorlukları da ele alabilir. Biyografiler, okuyuculara ilham verir ve onlara birinin hayatında nasıl değişiklikler yapabileceklerine dair fikirler sunar. Ayrıca, biyografi yazmak, kişinin tarih, kültür ve toplumsal bağlamını daha iyi anlamasına yardımcı olabilir. Sonuç olarak biyografi türü, insanların hayatını anlamalarına, takdir etmelerine ve ilham almalarına yardımcı olan önemli bir tarihsel yazı türü olarak değerlendirilebilir (Dedeoğlu, Ulusoy, Alıcı, 2013). Biyografiler; bilimsel biyografi, biyografik roman, nekroloji yazıları ve portreler olmak üzere her biri farklı amaç ve yaklaşıma sahip çeşitlilik sunacak şekilde farklı türlerde oluşturulabilmektedir (Kaymakçı, Er, 2009; Oruç, Erdem, 2010).

Biyografi içeriklerinin sosyal bilgiler öğretiminde ve farklı öğretimsel amaçlarla farklı disiplinlerde kullanılmasına ilişkin literatürde pek çok çalışma bulunmaktadır. Er ve Şahin (2012) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri araştırılmış ve öğrencilerin farklı meslek gruplarına ait kişilerin biyografilerinin derste kullanılmasına ilişkin istekli oldukları tespit edilmiştir. Kaymakçı ve Er (2013) tarafından sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında biyografinin kullanımına ilişkin yapılan araştırmada ise sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında genel anlamda biyografinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yiğittir ve Er (2013) tarafından yapılan çalışmada ise sosyal bilgilerde değer eğitiminde biyografi kullanımının etkileri araştırılmış ve değer eğitiminde biyografi kullanımının olumlu sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Erdem (2010) tarafından yürütülen çalışmada sosyal bilgiler öğretimine biyografi kullanımının etkileri araştırılmış ve biyografi kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir. Biçer (2019) tarafından sosyal bilgiler dersinde biyografik metinlerin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarıları ve derse karşı tutumlarına etkisi araştırılmış ve sonuç olarak biyografik metin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına olumlu yönde etki ettiği belirlenmiştir. Biyografi metinlerinin kullanılmasının öğrenciler üzerinde oluşturacağı etkiyi farklı değişkenler etrafında inceleyen çalışmalarda biyografi metinlerinin kullanılmasının öğrencilerin derse karşı ilgilerini arttırmada, derse yönelik tutumlarında olumlu bir değişim göstermede, biyografi metinleri ile zenginleştirilmiş içeriklerin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Açık, 2020; Güney, 2017; Kaya, 2011; Er, 2005; Er, 2010). Biyografi türlerinden biri olarak nekroloji yazılarından sosyal bilgiler öğretiminde yararlanılması bağlamında Ata (2017) tarafından yapılan araştırmada ise; biyografi yazımında ölüm ardı yazılarının önemine değinilmiş ve sosyal bilgiler dersinin öğrencileri küçük birer tarihçi gibi bu tarz yazılardan faydalanabilmeyi öğrenmelerinin ve böyle yazılar yazabilmelerinin önemi ifade edilmiştir. Milli kültürün oluşmasında önemli katkıları olan insanların biyografilerinin ve ölüm yazılarının yazılması milli kültürün yeni nesillere aktarılmasında da önemli rol oynadığı söylenebilir. Barton, Levstik ve Linda (2004) çalışmalarında tarih öğretiminde biyografilerin önemini ifade etmişlerdir. Bu tarz içeriklerin kolaylıkla ilköğretim ve orta öğretim müfredatına adepde edildiğini belirtmişlerdir. Mims, Hudson ve Browder (2012) çalışmaları neticesinde orta ve ileri düzeydeki öğrencilerde sınıf düzeyinde

biyografilerin kullanılmasının öğrencilerin okur yazarlık seviyelerine katkı sağladı sonucunu belirtmişlerdir.

Biyografi yazıları farklı türleri ile eğitim materyalleri içerisinde kullanılmakta ve aynı zamanda eğitim öğretim süreçlerinde niteliği arttırmak adına öğretmenler tarafından sıklıkla faydalanılmaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi öğrencinin milli kültür inşasında önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda tarihte kültürümüz adına önemli şahsiyetlerin yarınlara taşınması ve bu kişilerin öğrencilere tanıtılması sosyal bilgiler dersi kapsamında biyografik içerikler ile sıklıkla gerçekleştirilmektedir. Ancak dersin ana materyallerinden biri olarak kullanılan ders kitaplarına yönelik biyografi içeriklerinin incelendiği güncel bir çalışma bulunmamaktadır. 2018 yılında Sosyal Bilgiler öğretim programının değişimi sonrasında ders kitaplarının biyografi içerikleri bağlamında incelenmesi ile ilgili olarak sadece Bektaş (2019) tarafından hazırlanan tez çalışması bulunmakla birlikte, bu çalışmada SBÖP ve 4., 5., 6., ve 7. sınıf seviyelerinden birer ders kitabı incelenmiştir. Bu bağlamda EBA platformu üzerinden Sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılacak bütün ders ve çalışma kitaplarının incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın mevcut literatürün güncel olarak ele alınması ve kapsamının geniş bir şekilde değerlendirilmesi açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan biyografi içerikli sosyal bilgiler öğretimi adına örnek bir ders planının sunulmasının alan eğitimcilerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler ders kitaplarında biyografi yazılarının kullanımının incelenmesi ve sosyal bilgiler öğretimi kapsamında biyografi yazılarının kullanılmasına ilişkin örnek bir ders planı hazırlanması amaçlanmaktadır. Bu ana amaç doğrultusunda belirlenen alt problemler şunlardır;

- İlköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında biyografi türünde hazırlanan içerikler ilgili öğrenme alanı- kazanım-konu ilişkisi bağlamında nasıl ele alınmıştır?
- Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi yazılarının kullanımına yönelik bir ders planı nasıl olmalıdır?

2.Yöntem

Sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi metinlerinin kullanımına ilişkin yürütülen bu çalışma nitel araştırma ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, çalışmaya konu olan problem durumu etrafında gözlem, görüşme, doküman analizi gibi farklı veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bir süreci ifade etmektedir (Baltacı, 2019). Nitel araştırmalarda ifade edilen veri toplama yöntemleri ile algıların ve olayların doğal ortamları ile gerçekçi ve bütüncül bir bakış biçimde ortaya konulması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İlköğretim Sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografik metinlere ne şekilde yer verildiğini belirlemek amacıyla 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesi sürecinde doküman analizinden yararlanılmıştır. Doküman analizi süreci araştırma konusuna uygun olarak dokümanların belirlenmesi, dokümana ulaşılması, dokümanların sınırlandırılması, orijinalliklerinin kontrol edilerek detaylı ve derinlemesine okumalar yapılması, analizlerin gerçekleştirilmesi ve raporlanması gibi bir dizi adımdan oluşmaktadır (Kıral, 2020). Bu çalışmada ders kitaplarında biyografi içerikli metin, konu anlatımı, etkinlik, söyleşi, kısa metin, biyografi yazısı olarak biyografik bilgi barındıran her türlü içerik veri toplama sürecine dahil edilmiştir. Ders kitaplarına yönelik gerçekleştirilen inceleme sonunda ise biyografi yazılarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin örnek bir ders planı sunulmuştur.

2.1. Veri kaynakları ve verilerin toplanma süreci

Sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi türü metinlere ne yoğunlukta ve ne şekilde yer verildiğini belirlemek amacıyla ders materyali olarak kullanılan Sosyal bilgiler ders kitapları incelenmiştir. İncelenen ders kitaplarına ilişkin bilgiler Tablo 1’ de gösterilmiştir. Biyografi içerikleri açısından incelenen toplam kitap sayısı 12’dir.

Tablo 1. İncelenen Ders Kitaplarına İlişkin Bilgiler

Kitabın Adı	Yayınevi	Yazar Adı	Yayın Yılı
4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	TUNA Matbaacılık	Sami TÜYSÜZ Elif Ebru DOĞANGÜZEL	2018
4. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı -1*	Millî Eğitim Bakanlığı	Hüseyin GÜLEÇ Dr. Nagihan ŞAHİN Dr. İbrahim YAVUZ	2020
4. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı -2*	Millî Eğitim Bakanlığı	Millî Eğitim Bakanlığı	2020
5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	Ata Yayıncılık	Seçil Büket HARUT Ömer Faruk EVİRGEN	2020
5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	Millî Eğitim Bakanlığı	Jülide ÖZKAN Suna ÖZTÜRK Cengiz YILDIRIM	2018
6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-2	Millî Eğitim Bakanlığı	Fatih KAPLAN Hayriye KURU Mukaddes YILMAZ	2018
6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	Anadol Yayıncılık	Erhan ŞAHİN Gökhan GÜLTEKİN Murat AKPINAR	2021
7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-1*	Millî Eğitim Bakanlığı	Mustafa NOHUTCU Pınar ÖZERDOĞAN Seher AYGÜN Öznur AÇIL	2018
7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-2*	Millî Eğitim Bakanlığı	Hülya GÜVENÇ Ayşegül HAYTA	2019

Sezcan KILIÇ

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-3

EKOYAY Yayıncılık

Hikmet AZER

2019

*Ders kitapları sonuna eklenen 1, 2 sayıları ders kitapları adına öncelik ya da sonralık ifade etmemektedir. Aynı sınıf seviyesinde aynı yayınevi tarafından yayınlanan kitaplar arasında karışıklık olmaması adına numaralandırma yapılmıştır.

2.2. Verilerin analiz edilmesi ve inandırıcılığı

Kitaplara Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu üzerinden ulaşılarak iki araştırımcı tarafından incelemeler gerçekleştirilmiştir. Kitapların biyografi türü içeriklere yer vermesine ilişkin analizler betimsel analiz tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Bulgular kısmında biyografi türünde hazırlanan içeriklere ilişkin kesitler sunulmuş, biyografi türünde kitaplarda yer alan içeriklere ilişkin istatistik bilgisi sunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda ulaşılan biyografi içeriklerinin biçimsel olarak sınıflanmasına ilişkin gerçekleştirilen kategorizasyona yönelik iki farklı uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan biyografi içeriklerinin kategorize edilmesi ve biyografik içeriklerin ele alınışı bakımından sınıflandırılmasına ilişkin görüşleri alınarak biçimsel kategorilerde fikir birliği sağlanmıştır.

2.3. Ders planı tasarımı

Sosyal bilgiler dersi kapsamında okutulan ders kitaplarında biyografi türünde bulunan içeriklere ilişkin analizler sonunda sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmak üzere bir biyografi yazılarının kullanımına ilişkin örnek bir ders planı hazırlanmıştır. Biyografi yazılarının kullanımına ilişkin ders planı 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi için hazırlanmış, ders planına ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir. Hazırlanan ders planına ilişkin, öğrenme alanı- konu- kazanım ilişkisi ve öğretime uygunluk açısından uzman görüşü alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve ders planına son hali verilmiştir.

Tablo 2. Hazırlanan Ders Planına İlişkin Bilgiler

Sınıf	Ders Adı	Ünite- Konu	Kazanım
7. Sınıf	Sosyal Bilgiler	Bilim, Teknoloji ve Toplum -Türk İslam Medeniyetinde Bilginler	SB.7.4.2

3. Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarında bulunan biyografi türü içeriklerin nasıl ve ne kapsamda ele alındığına ilişkin bulgulara yer verilecektir. Kitap incelemeleri sonunda biyografi yazılarının sosyal bilgiler konularının öğretiminde kullanılmasına ilişkin örnek bir ders planı sunulacaktır. Bulgular araştırma sorularına uygun olarak dizayn edilmiş ve başlıklandırılmıştır.

3.1. Sosyal bilgiler ders kitapları ve çalışma kitaplarının incelenmesine ilişkin bulgular

İncelemeler sınıf seviyesine göre sıra ile gerçekleştirilmiştir. Biyografi türünde kullanılan içeriklerin toplam sayısına ilişkin bilgiler tüm sınıf seviyeleri analizlerinden sonra ayrı bir alt başlık halinde sunulmuştur.

4. sınıf sosyal bilgiler ders ve çalışma kitaplarının incelenmesi

4. sınıf kapsamında 3 farklı kitap incelenmiştir. Bu kitaplardan bir tanesi sosyal bilgiler ders kitabı, diğer iki kitap ise sosyal bilgiler çalışma kitaplarıdır.

Tablo 3. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına İlişkin Bulgular

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Birey ve Toplum	Nelerden Hoşlanıyorum? Neleri Yapabilirim?	S.B. 4.1.3	April DENİZ Carlos TISCAR	Söyleşi- Röportaj Biyografik Anlatım
Kültür ve Miras	Bir Kahramanlık Destanı: Milli Mücadele	S.B. 4.2.4	Mustafa Kemal Atatürk Kazım Karabekir Tayyar Rahmiye Hanım Sütçü İmam Ali Saip Bey Şahin Bey Hasan Tahsin Yörük Ali Efe İsmet İnönü Şerife Bacı Fevzi Paşa Thomas Edison Peter Hewitt Claude Chappe Samuel Morse Graham Bell Marconi	Biyografik Anlatım
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Teknoloji	SB.4.4.3	Martin Cooper Hezarfen Ahmet Çelebi Joseph – Etienne Montgolfier Henri Giffar Ferdinand von Zeppelin John Montgomery Orville-Wilbur Wright George Mestral	Biyografik Kısa Bilgi

4.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında 4 farklı öğrenme alanı içerisinde 27 farklı isim biyografik olarak ele alınmıştır. İlgili konu doğrultusunda seçilen isimlerin çoğunlukla başarılarına ve tanınırlıklarına etki eden özellikleri ile ilgili kısa bilgilere yer verilmiştir. Öte yandan söyleşi ve röportaj türünde biyografik kullanımların olduğu da belirlenmiştir.

Millî mücadele sürecinin önemli komutanlarından biri olan Kazım Karabekir ile ilgili hazırlanan örnek bir biyografi içeriği şu şekildedir;

Görsel 1. Biyografi İçerik Örneği- 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı**Tablo 4.** 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Çalışma Kitabı – 1 ile İlgili Bulgular

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Kültür ve Miras	Bir Kahramanlık Destanı: Millî Mücadele	S.B. 4.2.4	Mustafa Kemal Atatürk Kazım Karabekir Sütçü İmam Şahin Bey Hasan Tahsin İsmet İnönü	Kısa Bilgi Notu-İsim Boşluk Doldurma Etkinliği
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman Teknoloji	İçinde SB.4.4.3	Thomas Edison Samuel Morse Graham Bell Orville-Wilbur Wright	Kısa Bilgi Notu-İsim Boşluk Doldurma Etkinliği
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman Teknoloji	İçinde SB.4.4.3	Aziz Sancar	Biyografi Yazısı

4. sınıf sosyal bilgiler – 1 çalışma kitabında 11 farklı isme ilişkin biyografik etkinlik bulunmaktadır. Bu isimlerin 11 kişisi ders kitabı kapsamında ele alınan isimlerdir. Ancak bu isimler dışında çalışma kitabında Aziz Sancar ismine ilişkin biyografi yazısına yer verilmiş bununla ilgili bir etkinlik hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinliklerin çoğunlukla verilen bilgiler sonrasında bu bilgilerin kime ait olduğu şeklinde öğrenciye sorular yönelten çalışmalar olduğu görülmektedir.

Tablo 5. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Çalışma Kitabı – 2 ile İlgili Bulgular

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Birey ve Toplum	Kronoloji	S.B. 4.1.2	Canan Dağdeviren	Biyografi Yazısı ve Yaşam öyküsü kronoloji çalışması
Birey ve Toplum	Empati	SB.4.1.4	Frida Kahlo Fazıl Say Sümeyye Boyacı Stevie Wonder	Kısa biyografik yazı ve kişilik özellikleri ile ilgili soru çalışması

Kültür ve Miras	Millî Mücadele	SB.4.2.4	Kazım Karabekir	Biyografi Yazısı
-----------------	----------------	----------	-----------------	------------------

Sosyal bilgiler dersi için hazırlanan 4. sınıf çalışma kitabı -2 incelendiğinde biyografik metin, kısa yazı ya da bilgi notu içeren 6 farklı etkinlik belirlenmiştir. Bu kapsamda 6 farklı isme ilişkin biyografi türünde yazıya yer verilmiştir. Birey ve toplum öğrenme alanında empati konusunda ele alınan 4 isme ilişkin kısa bilgi notu şeklinde biyografik yazılara yer verilmişken, Kazım Karabekir ve Canan Dağdeviren isimlerine ilişkin ayrıntılı biyografi yazılarına yer verilmiştir.

Sonuç olarak sosyal bilgiler dersi kapsamında 4. sınıf seviyesinde okutulan 1 ders kitabı ve 2 çalışma kitabı kapsamında toplam 44 biyografik metin ve soru etkinliğine yer verildiği belirlenmiştir.

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesi

5. sınıf seviyesinde okutulan 2 farklı sosyal bilgiler ders kitabı bulunmaktadır. Bu kitapların incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular ayrı tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 6. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına İlişkin Bulgular (Ata Yayıncılık)

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim İnsanları ve Ortak Özellikleri	SB.5.4.4	Aziz Sancar El Cezeri Leonardo da Vinci Gazi Yaşargil Marie Curie	Biyografik yazı- Kısa bilgi notu
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Yeni Fikirler Geliştiriyoruz	SB.5.5.5	Zihni Derin Dudu Sözcüer	Biyografi Yazısı
Küresel Bağlantılar	Geçmişten Geleceğe Armağan: Ortak Miras	S.B.5.7.4	Hipokrat Ali Kuşçu Galileo Galilei Canan Dağdeviren	Biyografik yazı- Kısa bilgi notu

Ata yayıncılık tarafından 2020 yılında yayınlanan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 3 farklı öğrenme alanı içerisinde 11 farklı isim ile ilgili biyografik içeriğe yer verildiği belirlenmiştir. Zihni Derin ve Dudu Sözcüer için hazırlanan içerikler detaylı bir şekilde hazırlanmıştır. Ancak diğer 9 farklı isim için hazırlanan içerikler kısa bilgi notu şeklinde sunulmuştur.

Tablo 7. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına İlişkin Bulgular (Millî Eğitim Bakanlığı)

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Birey ve Toplum	Olaylar ve Sonuçları	SB.5.1.2	Ümmiye Koçak	Biyografik yazı- Kısa bilgi notu

Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim İnsanları ve Ortak Özellikleri	SB.5.4.4	Newton İbn-i Sina Edison Bruno İbn-i Haldun Gözde Durmuş	Biyografik yazı- bilgi notu	Kısa
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi İçin Yeni Fikirler	S.B.5.5.5	Nuri Demirağ	Biyografi Yazısı	
Etkin Vatandaşlık	Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz	S.B.5.6.4	Mehmet Akif Ersoy	Biyografik yazı- bilgi notu	Kısa
Küresel Bağlantılar	İnsanlığın Ortak Mirası	S.B.5.7.4	Louis Pasteur Madam Curie Aziz Sancar Gazi Yaşargil	Biyografik yazı- bilgi notu	Kısa

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı incelendiğinde 5 farklı öğrenme alanı içerisine dağılmış 13 farklı biyografik içeriğin bulunduğu tespit edilmiştir. Nuri Demirağ için hazırlanan biyografik içerik dışında tüm içerikler kısa bilgi notu şeklinde hazırlanmıştır.

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesi

6. sınıf seviyesinde okutulmak üzere 2 farklı sosyal bilgiler ders kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplara ilişkin bulgular ayrı tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 8. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına İlişkin Bulgular (Milli Eğitim Bakanlığı)

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Kültür ve Miras	İslamiyet'in Doğuşu	SB.6.2.2	Hz. Muhammed Hz. Ebu Bekir Hz. Ömer Hz. Osman Hz. Ali	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Yeni Yurt Anadolu	SB. 6.2.4	Nizamülmülk	Biyografik Yazı
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Nitelikli İnsan Gücü ve Gelişen Ekonomi	SB.6.5.5	Şehriban Şahin	Biyografik Yazı- Haber İçeriği
Etkin Vatandaşlık	Dünden Bugüne Türk Kadını	SB.6.6.6	Esen Karamürsel Akpek Yasemin Adar Gizem Girişmen Feryal Özel Nesrin Olgun Arslan	Biyografik yazı- Kısa bilgi notu

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitabında 12 biyografik içerik belirlenmiştir. Biyografik içeriklere konu olan 5 isim konu anlatımı kapsamında İslamiyet'in doğuşu konusunda ele alınmıştır. Biyografik içerik olarak değerlendirilebilecek 12 isim dışında kurgusal otobiyografik metinlere tarih konularının anlatımı kapsamında sıkça yer verilmiştir. Kurgusal otobiyografik metinler konu anlatımını desteklemek için kitap komisyonları tarafından kaleme

alınmıştır. Bu kapsamda; Mete Han, Mukan Kağan, Bilge Kağan, Kutluk Bilge Kül Kağan, Satuk Buğra Han, Gazneli Mahmut, Tuğrul Bey, Sultan Alparslan ve Selahaddin Eyyubi isimleri belirlenmiştir.

Tablo 9. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına İlişkin Bulgular (Anadol Yayıncılık)

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Kültür ve Miras	İslamiyet'in Doğuşu	SB.6.2.2	Haz. Muhammed Hz. Ebu Bekir Hz. Ömer Hz. Osman Hz. Ali	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Türklerin İslamiyet'i Kabulü	SB. 6.2.3	Biruni	Biyografik Yazı
Kültür ve Miras	Yeni Yurt Anadolu	SB.6.2.4	Nizamülmülk Mevlâna Celaleddin-î Rumi Ahi Evran	Biyografik Yazı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi	SB.6.4.1	Mazhar Osman Hulusi Behçet Cahit Arf Oktay Sinanoğlu	Biyografik Kısa Yazı
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Nitelikli İnsan Gücü	SB.6.5.5	Mehmet Nuri Demirağ	Biyografik Yazı
Etkin Vatandaşlık	Toplum Hayatımızda Demokrasinin Önemi	SB.6.6.5	Ömer Halisdemir	Biyografik yazı- Kısa bilgi notu
Etkin Vatandaşlık	Toplumsal Hayatta Kadının Yeri	SB.6.6.6	Süreyya Ağaoğlu Türkan Akyol Gül Esin Fatma Seher Erden (Kara Fatma) Halide Edip Adivar Canan Dağdeviren	Biyografik Bilgi Notu

Anadol Yayıncılık tarafından yayınlanan 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 21 biyografik içeriğe yer verildiği belirlenmiştir. Kültür ve Miras öğrenme alanı İslamiyet'in doğuşu konusunda ele alınan isimler dışında tüm isimler için farklı kapsamlarda ayrı birer metin olarak biyografik metinlere yer verildiği görülmektedir.

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesi

Sosyal bilgiler dersi kapsamında okutulmak üzere hazırlanmış 3 farklı sosyal bilgiler ders kitabı bulunmaktadır. Kitaplara ilişkin yapılan incelemelerden elde edilen bulgular farklı tablolar halinde sunulmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 1 numaralı kitap için elde edilen bulgular tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-1' e İlişkin Bulgular (Millî Eğitim Bakanlığı)

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Kültür ve Miras	Beylikten Cihan Devletine İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın	SB.7.2.1 SB.7.2.2	Osman Gazi II. Murat I.Mehmet Çelebi I.Beyazid Osman Bey Orhan Bey I.Murat Hüdavendigâr Fatma Bacı Gazi Akçakoca Fatih Sultan Mehmet Yavuz Sultan Selim Kanuni Sultan Süleyman Barbaros Hayreddin Paşa	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Avrupa'da Uyanış	SB. 7.2.3	Marco Polo Kristof Kolomp Magellan Amerigo Vespucci Martin Luther	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Değişen Dünyada Değişen Osmanlı	SB.7.2.4	İbrahim Müteferrika Said Efendi	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimin Öncüleri	SB.7.4.2	Harezmi Ali Kuşçu Katip Çelebi İbn Sina Hazini Cezeri Farabi Piri Reis İbn Haldun	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Her Yenilik Geleceğimize Katkıdır	SB.7.4.3	Tales Pisagor Aristo Biruni Galileo Macellan Del Kano Denis Papin Thomas Savery James Watt Newton Feynman Marie Curie Montesquieu	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Etkin Vatandaşlık	Atatürk'ten Armağan	Milletimize SB.7.6.2	Mustafa Kemal Atatürk	Biyografik yazi- Konu Anlatımı

Ünlü tıp bilimcisi ve filozof İbn-i Sina ile ilgili olarak ders kitabında yer verilen örnek bir içerik şu şekildedir;

Görsel 2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabından Örnek Bir Biyografik İçerik

İBN SİNA (980-1037)
Tibbin Üstadı

- ▶ Ünlü tıp bilimcisi ve filozoftur.
- ▶ Küçük yaştan itibaren tıp ve eczacılık konusunda iyi bir eğitim almıştır. Daha on altı yaşında iken dönemindeki birçok doktor onun bilgisinden faydalanmıştır.
- ▶ Henüz on sekiz yaşındayken Samani hükümdarının hastalığını tedavi edince kendisine büyük hediyeler verilmek istenmiştir. O ise sadece sarayın kütüphanesinden faydalanmak istediğini söylemiştir.
- ▶ Henüz mikroskop keşfedilmeden önce canlı mikroplardan bahsetmiştir.
- ▶ "Tibbin Kanunu" isimli kitabı 500 yıl boyunca Avrupa'da tıp alanında başvuru kitabı olarak kullanılmıştır.
- ▶ Tıp alanının yanında felsefe, astronomi, matematik, fizik, kimya gibi alanlarda da çalışmalar yapmıştır.

Görsel 4.18:
İbn Sina (Temsili)

BİLİYOR MUSUNUZ?

İbn Sina ünlü bir dil alimi ile yaptığı münazara sırasında kendisinin dil konusunda yetersiz olduğunun söylenmesine çok üzülmüştür. Bunun üzerine üç yıl çalışan İbn Sina tekrar yapılan bir münazarada kendisini küçümseyen kişiye üstünlüğünü kabul ettirmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 7. sınıf Sosyal Bilgiler – 1 ders kitabında 44 isim ile ilgili biyografik içeriğe yer verilmiştir. Bu içeriklerin tamamı konu anlatımı kapsamında ele alınmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2 numaralı ders kitabı için elde edilen bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-2'ye İlişkin Bulgular (Millî Eğitim Bakanlığı)

Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Birey ve Toplum	İletişime Başlıyorum	SB.7.1.1	Yusuf Has Hâcib	Biyografik İçerik-Kısa Metin
Birey ve Toplum	Çevremle İletişim Kurabiliyorum	SB. 7.1.2	Şeyh Edebâli	Biyografik İçerik-Kısa Metin
Kültür ve Miras	Bir Devlet Doğuyor	SB.7.2.1	Ertuğrul Gazi	Biyografik İçerik-Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Osmanlı Siyaaseti	Fetih SB.7.2.2	Osman Gazi Orhan Gazi I. Murat I. Bayezid I. Mehmet Çelebi II. Murat	Biyografik İçerik-Konu Anlatımı

				Fatih Sultan Mehmet II. Bayezid I. Selim I. Süleyman (Kanuni) Barbaros Hayrettin Paşa II. Selim Sultan İbrahim	
Kültür ve Miras	Avrupa Gelişiyor, Osmanlı ve Diğer Devletler Etkileniyor	SB.7.2.3 SB. 7.2.4		Bartolomeu Dias Kristof Kolomb Vasco Da Gama Amerigo Vespucci Magellan Del Kano Leonardo da Vinci Dante Machiavelli Shakespeare Montaigne Cervantes Erasmus Michelangelo Dürer Copernicus Martin Luther Montesquieu Voltaire Jean Jacques Rousseau Kepler Galileo Newton	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Islahatlarla Değişen Osmanlı Kurumları	SB.7.2.4		İbrahim Müteferrika Yirmi sekiz Çelebi Mehmed Samuel Mors	Biyografik yazı- Konu Anlatımı
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Neden Göç Ediyoruz?	SB.7.3.1		Oktay Sinanoğlu	Biyografi Yazısı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Işık Doğudan Yükselir	SB.7.4.2		Harezmi Fârâbi İbn-i Sîna El Hazini El Cezeri İbn-i Haldun Ali Kuşçu Piri Reis Katip Çelebi	Biyografik yazı- Konu Anlatımı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Karanlıktan Aydınlığa	SB.7.4.3		Johannes Gutenberg Nicolaus Copernicus Galileo Galilei Isaac Newton Thomas Savery Thomas Newcomen James Watt Richard Trevithick George Moore	Biyografik yazı- Konu Anlatımı

Bilim, Teknoloji ve Toplum	Özgür Düşünce ve Bilim	SB.7.4.4	Prof. Dr. Aydoğan Özcan Prof. Dr. Remziye Hisar Muazzez İlmiye Çığ Prof. Dr. Fuat Sezgin	Biyografi etkinlik-Araştırma ödevi
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim Yolculuğu	SB.7.5.2	James Watt	Biyografi yazısı- Kısa Metin
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Geçmişten Geleceğe Mesleki Eğitim	SB.7.5.4	Ahi Evran	Biyografi yazısı- Kısa Metin
Etkin Vatandaşlık	Atatürk ve Demokrasi	SB.7.6.2	Mustafa Kemal Atatürk	Biyografik Yazı-Konu Anlatımı
Etkin Vatandaşlık	Huzur Demokrasi ile Gelir	SB.7.6.4	Gül Esin Satı Kadın	Biyografi Yazısı

7.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-2 için gerçekleştirilen incelemeler sonucunda 70 biyografik içerik belirlenmiştir. Belirlenen içeriklerin konu anlatımı, kısa biyografik yazı ve araştırma ödevi şeklinde ele alındığı tespit edilmiştir.

7. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında EKOYAY Eğitim yayıncılık tarafından yayınlanan ders kitabına ilişkin bulgular Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı-3’ e İlişkin Bulgular (EKOYAY Eğitim Yayıncılık)

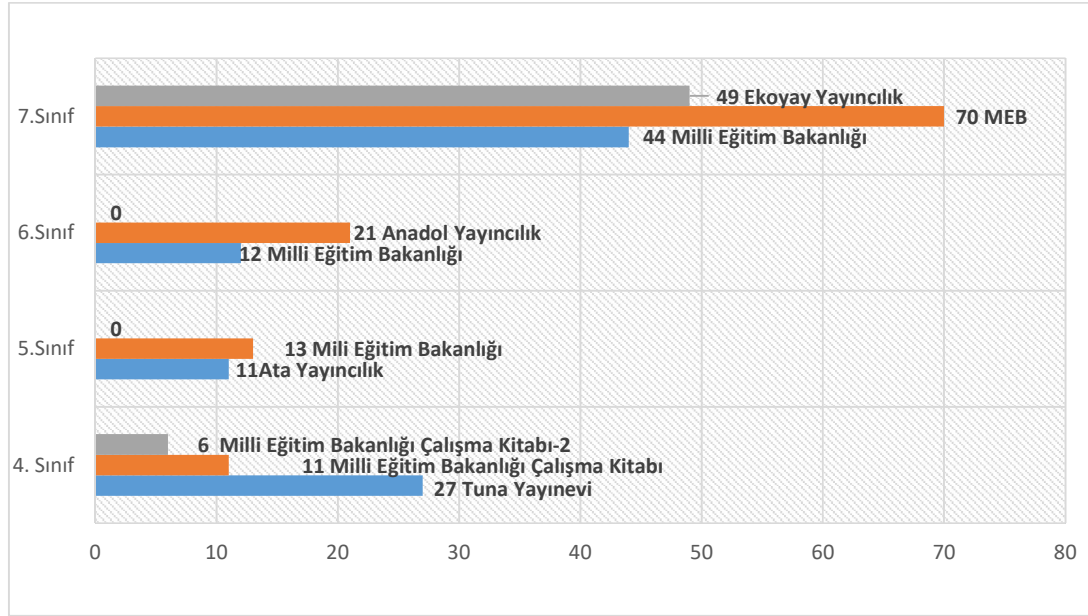
Öğrenme Alanı	Konu	Kazanım	Biyografik Kişi	Biçim
Kültür ve Miras	Bir Devlet Doğuyor	SB.7.2.1	Ertuğrul Gazi	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Osmanlı Fetih Siyaaseti	SB.7.2.2	II. Murat	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Avrupa’daki Gelişmeler ve Osmanlı Devleti’ne Etkileri	SB.7.2.3	Bartolomeu Dias Kristof Colomb Vasco da Gama Magellan Leonardo da Vinci 16. Louis	Biyografik İçerik- Konu Anlatımı
Kültür ve Miras	Islahatlarla Değişen Osmanlı Kurumları	SB.7.2.4	İbrahim Müteferrika Yirmi sekiz Çelebi Mehmed Samuel Mors II. Mahmut	Biyografik yazı- Konu Anlatımı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Geçmişten Günümüze Bilginin Serüveni	SB.7.4.1	Johannes Gutenberg Thomas Edison Guglielmo Marconi John Logie Baird	Biyografik yazı- Konu Anlatımı

			Edouard Belin Chester Carlson James Russell Tim Berners Lee	
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Türk-İslam Medeniyetinde Bilginler	SB.7.4.3	El Harezmi İbn-i Firnas Farabi İbn-i Heysem İbn-i Sina El Hazini El Cezeri İbn-i Haldun Ali Kuşçu Kâtip Çelebi Piri Reis	Biyografik yazı- Konu Anlatımı
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Avrupa'daki Bilimsel Gelişmeler	SB.7.4.3	Johannes Gutenberg Copernicus Galileo Galilei Isaac Newton Denis Papin James Watt Richard Trevithick George Moore Samuel Mors Tales Hipokrat Pisagor Demokritos Diyojen Memün Bruno	Biyografi yazı- Konu Anlatımı
Etkin Vatandaşlık	Demokrasinin Serüveni	SB.7.6.1	İbrahim Şinasi Namık Kemal	Biyografik Yazı- Kısa Yazı

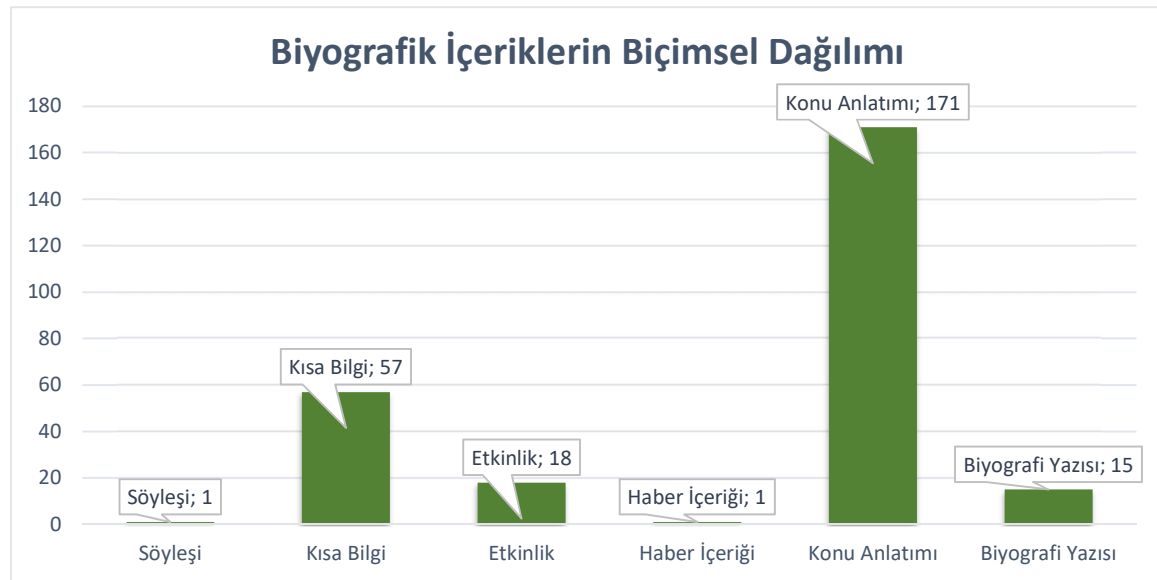
EKOYAY Eğitim yayıncılık tarafından yayımlanan 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 49 biyografik içerik belirlenmiştir. Belirlenen içerikler çoğunlukla konu anlatımı kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca biyografik içerikler dışında tarih konuları kapsamında kurgusal otobiyografik metinlere yer verildiği belirlenmiştir. Kurgusal otobiyografik metinler kapsamında ele alınan isimler; Ertuğrul Gazi, Osman Bey, Orhan Bey, I. Murat, Yıldırım Bayezid, Çelebi Mehmet, II. Murat, II. Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, Martin Luther olarak belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografik içeriklere ilişkin istatistikler

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okutulmak üzere Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı onayı olarak sosyal bilgiler dersi kapsamında okutulmak üzere EBA platformu üzerinden erişimi sağlanan 8 sosyal bilgiler ders kitabı ve 2 çalışma kitabına ilişkin biyografik içeriklerin araştırıldığı bu çalışmada; 7. sınıf seviyesinde 163 içeriğe, 6. sınıf seviyesinde 33 içeriğe, 5. sınıf seviyesinde 24 içeriğe ve 4. sınıf seviyesinde 6 ders kitabı, 38 çalışma kitabı içeriği olmak üzere tüm seviyelerde toplam 264 içerik belirlenmiştir. Biyografik içeriklerin ders kitabı/ yayınevi ve sınıf seviyesi değişkenlerine bağlı olarak dağılımı Grafik 1' de gösterilmiştir.

Grafik 1. Biyografik İçeriklerin Ders Kitaplarına Dağılımı

Biyografik içeriklerin işleniş şekli bakımından yapılan inceleme sonucunda söyleşi-röportaj, biyografik anlatım, kısa bilgi, etkinlik, biyografi yazısı, biyografi içerikli konu anlatımı, haber içeriği olmak üzere kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategorilere bağlı olarak yapılan sınıflandırmalar Tablo 3-13 'te biçim sütununda gösterilmiştir. Biçimsel olarak biyografik içeriklerin nasıl ele alındığına dair yapılan kategorizasyona bağlı olarak tüm biyografik içeriklerin dağılımı Grafik 2' de sunulmuştur.

Grafik 2. Biyografik İçeriklerin Biçimsel Olarak Dağılımı

3.2. Biyografi yazılarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına yönelik örnek bir ders planı

Biyografi yazıları bir kişinin hayatını, farklı alanlarda ki katkılarını, çeşitli başarılarını ve ardından bıraktığı mirası anlatan yazılar olarak değerlendirilebilir. Biyografi yazılarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması, öğrencilerin tarihten farklı insanların yaşamlarına ilişkin farklı yönleri hakkında daha fazla bilgi edinmeleri, olayları dönemin şartlarıyla değerlendirmeleri ve önemli şahsiyetlere ilişkin tarihsel empati geliştirmelerine fayda sağlayacağı söylenebilir. Bu kapsamda sosyal bilgiler dersinde biyografi yazılarının kullanımına ilişkin öneri niteliğinde örnek bir ders planı şu şekilde planlanabilir;

Tablo 13. Biyografi Temelli Örnek Bir Ders Planı

Çalışmanın İlgili Disiplini: Sosyal Bilgiler

Çalışmanın Hedef Kitle: 7. Sınıf

Süre: 2 ders saati

Çalışmanın İlgili Kazanımı: XV-XX. yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini analiz eder.

Gerekli Materyaller: Ders Kitabı, Akıllı Tahta ya da Sunum Aracı.

Hazırlık Süreci: Öğretmen dersin konusunu açıklayarak öğrencilere şu soruları yöneltir;

- Çocuklar sizce bilim ne demek?
- Sizce hangi yıllardan itibaren Dünya’da bilim ve teknoloji gelişmeye başlamıştır?
- Bilim ve teknoloji kimler sayesinde gelişmiştir? Örnek verebilir misiniz?

Öğretmen öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda soruları öğrencilere yönlendirerek konuya giriş yapar ve Johann Gutenberg, Pisagor, Galileo, Magellan, Del Kano, Denis Papin, Thomas Savery, James Watt, Newton, Feynman, Marie Curie, Becquerel gibi bilim insanları ile ilgili hazırladığı slaytı akıllı tahta ya da herhangi bir sunum aracı ile açarak öğrencileri 15-21. Yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan bilimsel gelişmelere ilişkin bilgilendirir. Ayrıca sunum sonunda biyografi yazıları ile ilgili öğrencilere bilgi verilerek bu yazı türünün amacı ve işlevi açıklanır.

Etkinlik:

Öğretmen Avrupa’da yaşanan bilimsel gelişmelere ilişkin gerçekleştirdiği bilgilendirici sunum sonrasında öğrencilere üzerinde sunumunu gerçekleştirdiği 12 bilim insanının isimlerinin yazdığı kağıtlar dağıtır. Kağıtların sıra kümelerinin en önünde ve en sonunda bulunan öğrencilerden başlayarak dağıtılmasını sağlayarak her öğrencinin kâğıtta ismi yazan bilim insanı ile ilgili bir özelliği kâğıda yazmaları istenir. Bu süreçte öğrencilerin ders kitabından faydalanmalarına izin verilir. Her öğrenci bilim insanıyla ilgili bir özellik yazarak kâğıdı önündeki ya da arkasındaki sıraya verir. Tüm bilim insanları için döngü tamamlandığında kağıtlar toplanır ve her öğrenci kümesinin bir temsilci seçmesi istenir. Seçilen bu öğrenci kağıtlara özellikleri yazılan bilim insanı ile ilgili öğrencilerin yazdıkları özellikler doğrultusunda her kümeye sorular yöneltir. Bu işlem tüm kümeler için gerçekleştirilir.

Öğrenciler ile gerçekleştirilen bu etkinlik sonrasında öğrencilere Orta Çağ döneminde Avrupa’nın özellikleri anlatılır. Yapılan etkinliklerde bahsedilen bilim insanlarının ne gibi zorluklar yaşamış olabilecekleri hakkında fikir yürütmeleri istenerek öğrencilere söz verilir. Daha sonra her öğrencinin özelliklerini ve başarılarını öğrendikleri bilim insanlarını, yaşadıkları dönemi ve zorlukları hayal etmeleri istenerek her öğrencinin bahsi geçen bilim insanlarının ölümleri sonrasında hissedebilecekleri duyguları, düşünceleri ve o kişilerin başarılarını anlatan bir biyografi yazısı yazmaları istenir.

Değerlendirme:

Öğrencilerin derse konu olan bilim insanları ile ilgili yazdıkları biyografi yazılarını sınıfla paylaşmaları istenir. Okunan yazılar içerisinde sınıf içi oylama yapılarak en çok oyu alan yazılar sınıf panosunda sergilenir.

Ödevlendirme:

Ülkemizde özgür ve bilimsel düşüncenin gelişmesi, insanlara fikir serbestliği sağlanması konusunda yasal düzenlemeler gerçekleştiren Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk hakkında biyografi yazısı yazmaları istenir.

4.Sonuç ve tartışma

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi yazılarının incelenmesi ve sosyal bilgiler öğretimi kapsamında biyografi yazılarının kullanılmasına ilişkin sonuçlara yer verilecektir. Bu kapsamda çalışmada 4, 5, 6 ve 7 sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının biyografi türü içerik ve bu içeriklerin ne kapsamda ele alındığı ve alan yazındaki ilgili çalışmaların neticeleri tartışılmıştır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak da önerilere yer verilmiştir.

4. sınıf seviyesinden bir adet ders kitabı iki adet çalışma kitabı olmak üzere toplamda 3 adet kitap incelenmiştir. 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında dört farklı öğrenme alanı içerisinde yirmi yedi farklı isim biyografik olarak ele alınmıştır. Biyografilerine yer verilen kişilerin başarılarına ve tanınırlıklarına ilişkin özellikleri kısaca ifade edilmiştir. Bununla birlikte söyleşi ve röportaj türünde biyografilere de yer verildiği belirlenmiştir. 4. sınıf düzeyinde iki adet çalışma kitabı incelenmiştir. 4. sınıf sosyal bilgiler çalışma kitabı 1’de 11 farklı isme ilişkin biyografik etkinliğe rastlanmıştır. Bu isimlerin 11’i ders kitabında bulunmakla beraber bunun dışında Aziz Sancar ismine ilişkin biyografi yazısına yer verilmiş ve ilgili bir etkinlik hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinliklerde daha çok önce bilgiler verilmiş daha sonra etkinlik sonunda bilgilerin kime ait olduğu şeklinde öğrencilere sorular yöneltilmiştir. 4. sınıf sosyal bilgiler çalışma kitabı 2’de biyografik metin, kısa yazı veya bilgi notu içeren 6 farklı etkinlik belirlenmiştir. Sonuç olarak 4 sınıf düzeyinde okutulan bir ders kitabı ve iki adet çalışma kitabı incelenerek toplamda 44 biyografik metin ve soru etkinliğine yer verildiği belirlenmiştir.

5. sınıflar seviyesinde okutulan iki adet sosyal bilgiler ders kitabı bulunmaktadır. Ata yayınları 2020 yılında yayımlanan sosyal bilgiler ders kitabında üç farklı öğrenme alanı içerisinde 11 farklı isim ile ilgili biyografik içeriğe yer verilmiştir. 2 isme ilişkin biyografilerde ayrıntılı bilgilere yer verilirken 9 isme ilişkin biyografi içeriği ise kısa bilgi notu şeklinde ifade edilmiştir. 5. sınıf seviyesi olarak incelenen ikinci sosyal bilgiler kitabı Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları olup beş farklı öğrenme alanı içerisinde 13 farklı biyografik içeriğe yer verilmiştir. 1 isim ile ilgili biyografik içerik ayrıntılı ifade edilirken diğer isimler ile ilgili içerikler ise kısa bilgi notu şeklinde hazırlanmıştır.

6. sınıf seviyesinde iki adet sosyal bilgiler ders kitabı okutulmaktadır. Bunlardan birincisi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan sosyal bilgiler ders kitabıdır. Bu kitapta 12 biyografik içerik belirlenmiştir. Biyografik içerik olarak değerlendirilebilecek 12 isim dışında kurgusal otobiyografik metinlere de yer verilmiştir. Kurgusal otobiyografik metinler konu anlatımını desteklemek için kitap komisyonu tarafından ele alınmıştır. Bu kapsam da 9 kurgusal otobiyografik metin belirlenmiştir. 6. sınıf seviyesi ikinci sosyal bilgiler ders kitabı Anadol Yayıncılığa ait bir kitaptır. Anadol yayıncılık tarafından hazırlanan 6. sınıf ders kitabından 21 biyografik içeriğe yer verilmiştir.

7. sınıf seviyesinde üç adet okutulmak üzere hazırlanmış sosyal bilgiler ders kitabı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan sosyal bilgiler kitabıdır. Bu kitapta

Kültür ve Miras öğrenme alanı içerisinde “Beylikten Cihan Devletine” konusu içerisinde 13 adet biyografik içerik konu anlatımına; “Avrupa’da Uyanış” konusu içerisinde 5 adet biyografik içerik konu anlatımına; “Değişen Dünyada, Değişen Osmanlı” konusunda 2 adet biyografik içeriğe yer verilmiştir. Kültür ve Miras öğrenme alanından 20 adet biyografik içerik konu anlatıma yer verilmiştir. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında “Bilimin Öncüleri” konusunda 9 adet biyografik içerik konu anlatıma; “Her yenilik Geleceğimize Katkıdır” konusunda 14 adet biyografik içerik konu anlatımı belirlenmiştir. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında toplam 23 adet biyografik içerik konu anlatımı belirlenmiştir. Etkin vatandaşlık öğrenme alanında “Atatürk’ten Milletimize Armağan” konusunda 1 adet biyografik konu anlatım içeriğine yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinde toplamda 44 adet biyografik içerik konu anlatımı belirlenmiştir.

7. sınıf Mili Eğitim Bakanlığı tarafında yayımlanan 2. sosyal bilgiler ders kitabında Birey ve Toplum öğrenme alanından “İletişime Başlıyorum” konusunda 1 adet; “Çevremle İletişim Kurabiliyorum” 1 adet olmak üzere Birey ve Toplum öğrenme alanında 2 adet biyografik içeriğe yer verilmiştir. Kültür ve Miras öğrenme alanında “Bir Devlet Doğuyor” konusunda 1 adet; Osmanlı Fetih Siyaseti konusunda 13 adet biyografik içeriğe yer verilmiştir. “Avrupa Gelişiyor, Osmanlı ve Diğer Devletler Etkileniyor” konusunda 23 adet biyografik içerik konu anlatımı belirlenmiştir. “İslahatlarla Değişen Osmanlı Kurumları” konusunda 3 adet biyografik içerik konu anlatımı belirlenmiştir. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında “Neden Göç Ediyoruz” konusunda 1 adet biyografik içerik konu anlatıma yer verilmiştir. Bilim ve Teknoloji öğrenme alanında “Işık Doğudan Yükselir” konusunda 9 adet; “Karanlıktan Aydınlığa” konusunda 9 adet; “Özgür Düşünce ve Bilim” konusunda 4 adet biyografik içerik konu anlatımına yer verilmiştir. Üretim ve Dağıtım öğrenme alanında ise “Üretimin Yolculuğu” isimli konuda 1 adet; “Geçmişten Geleceğe Mesleki Eğitim” konusunda 1 adet olmak üzere 2 adet biyografik içerik konu anlatıma yer verilmiştir. Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanında “Atatürk ve Demokrasi” konusunda 1 adet; “Huzur Demokrasi ile Gelir” konusunda 2 adet olmak üzere biyografik içerik konu anlatıma yer verilmiştir. 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabı-2 içerisinde toplamda 70 biyografik içerik belirlenmiştir.

7. sınıf seviyesi sosyal bilgiler ders kitabı -3 EKOYAY Eğitim yayıncılık tarafından hazırlanan ders kitabıdır. 7. sınıf sosyal bilgiler -3 kitabı incelendiğinde Kültür ve Miras Öğrenme alanı “Bir Devlet Doğuyor” konusunda 1 adet; “Osmanlı Fetih Siyaseti” konusunda 1 adet; “Avrupa’daki Gelişmeler ve Osmanlı Devleti’ne Etkileri” konusunda 6 adet; “İslahatlarla Değişen Osmanlı Kurumları” konusunda 5 adet olmak üzere Kültür ve Miras öğrenme alanından 13 adet biyografik içerik konu anlatımı bulunmaktadır. Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında “Geçmişten Günümüze Bilginin Serüveni” konusunda 8 adet biyografik içerik konu anlatıma; “Türk-İslam Medeniyetinde Bilginler” konusunda 11 adet biyografik içerik konu anlatıma; “Avrupa’daki Bilimsel Gelişmeler” konusunda 16 adet biyografik içerik konu anlatımı belirlenmiştir. Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı “Demokrasinin Serüveni” konusunda 2 adet biyografik içerik konu anlatıma rastlanmıştır. EKOYAY Eğitim yayıncılık tarafından hazırlanan 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 19 adet biyografik içerik konu anlatımı belirlenmiştir. Ayrıca biyografik içerik konu anlatımlarının dışında kurgusal otobiyografilere de yer verilmiştir.

Ders kitaplarında biyografi içeriklerinin yeri ve biyografinin öğretimde kullanılmasına ilişkin yapılan araştırma sonuçları ile mevcut araştırma sonuçları karşılaştırıldığında; biyografinin öğretim sürecinde sıklıkla kullanılması ve öğretim süreçlerinde biyografilere yer verilmesinin olumlu sonuçları bağlamında benzer sonuçlar belirlenmiştir. Kaya (2011), araştırmasında biyografilerin sosyal bilgiler ve tarih derslerine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Biyografilerin sosyal bilgiler ve tarih dersine katkı

sağlayan türleri arasında nekroloji, biyografi, otobiyografi, hatıra, söyleşi, gibi türlerin olduğunu ifade etmiştir. Biyografilerin göz ardı edilemeyeceğini çalışmasında belirtmiştir. Benzer bir bulguya Oruç (2009), sosyal bilgiler ders kitaplarında birçok edebi ürünün kullanıldığını belirtmiştir. Kaymakçı ve Er (2012), çalışmalarında 4. ve 5 sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının 6 ve 7. sınıfı ders kitaplarından daha zengin olduğunu ancak 6. ve 7. sınıf kitaplarındaki biyografi türlerinin daha açıklayıcı ve öğretici olduğunu ortaya koymuşlardır. Bektaş (2019), 4 sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan biyografilerin içeriğine yönelik kişilerin genel hayat öyküsü, eserleri, çalışmaları ve başarılarına değinilmiştir. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının içerisinde ise biyografilerin içeriğinde canlılık olduğunu ifade edilmiştir. Bazı biyografiler genelde kısa bilgi notu şeklinde yer verilmiştir. 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında ise hayat öyküsü ve eserleri, çalışmaları ve başarıları söz konusudur. 7. sınıf içerisinde biyografiler içerisinde kişilere ilişkin farklı yönlerin verildiği, hayat öykülerinin, eserlerinin ve yaptıkları çalışmaların ele alındığı görülmektedir. Açık (2010) araştırmasında biyografi etkinlikleri ile değer öğretiminin vatanseverlik ve kültürel mirasa duyarlılık değerlerinin kazanılmasında etkili olduğunu ifade etmiştir. Erdem (2010) ise çalışmasında biyografilerin sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının öğrencinin başarısını arttırdığını ifade etmiştir. Beycanlar (2005) nekroloji yazılarının konuşmaya ve yazılmaya fırsat bulunmamış ayrıntıların yazıya aktarılması açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu açıdan araştırmasında dönemin özellikleri ve o döneme ait bilgilerin verilmesi bakımında nekroloji yazıların önemi ifade edildiği söylenilebilir. Biçer (2019) sosyal bilgiler derslerinde biyografilerin kullanımının öğrencilerin başarısına katkı sağladığı ve öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirdiklerini araştırmasında ifade etmiştir. Çalışmaya paralel başka bir çalışmada ise sosyal bilgiler derslerinde doğru biyografilerin tercih edilmesinin öğrencilerin akademik başarısına katkı sağlayacağı belirtilmiştir (Oruç ve Erdem, 2010; Erdem, 2010).

Öneriler

- Sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi yazılarının olması öğretimi daha etkili hale getirmekte ve öğrencinin dikkatini ve ilgisini derse daha çok çekmektedir. Bunun için biyografi yazılarının ders sürecinde sıklıkla kullanılmasına ilişkin öğretmenler tarafından dersler öncesinde planlamalar yapılmalıdır.
- Ders süreçlerini destekleyen en önemli unsurların başında ders kitapları gelmektedir. Biyografi yazılarına ders kitaplarında daha çok yer verilmeli kazanımlar ile ilişkilendirilmelidir.
- Biyografiler soyut anlatımdan ziyade daha somut anlatım sağlamaktadır. Öğrencilerin konuyu kavramasına düz anlatımdan daha etkili olmaktadır.
- Biyografiler sadece bir hayat hikayesi olarak görülmemelidir. Biyografilerin yazılarının o dönemin özelliklerini içinde barındırdığı unutulmamalıdır.
- Biyografi yazılarının konu ve kazanım ilişkisi çerçevesinde, ünitelere dağılımı belli oranda verilmeli, erkek şahsiyetlerin yanında kadın şahsiyetlere de verilmesine dikkat edilmelidir.
- Biyografi yazılarının meslek dağılımına dikkat edilmeli, öğrencilerin bunlardan etkileneceği düşünüülerek farklı meslek dallarında örnekler verilmesi konusunda titiz davranılmalıdır.
- Seçilen biyografi yazıları öğrenci seviyesine uygun olmalı ve öğrenci seviyesine uygun bir dil ile kaleme alınmış olmasına dikkat edilmelidir.

Kaynakça

- Açık, İ., (2020). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kültürel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik değerlerinin biyografilerle öğretimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Açıl, Ö., Güvenç, H., Hayta, A., ve Kılıç, S., (2019). *7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. MEB.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2022 Sayı 51: Özel sayı 1, 395-407. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1116878>
- Ata, B., (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde ölümardı [nekroloji] yazılarından (vefat ilanları, vefeyât [obituary] ve ihtisasat [eulogy]) yararlanma. *Sosyal Bilimler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar III* (Ed. R. Turan, H. Akdağ), 116-129. Pegem Akademi <https://doi.org/10.14527/9786052410073>
- Azer, H., (2019). *7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. EKOYAY Eğitim Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 368-388.: <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Barton, K., Levstik C. ve Linda S. (2004). *The role of individual narratives in history education. teaching history for the common good*. Mahwah, New Jersey London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Baycanlar, S. Ç. (2005). Cahit Sıtkı Tarancı'nın ölümü ardından yazılanlar ve ölüm ardı (Nekrolojik) yazıları üzerine genel bir değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (2), 105-112.
- Bektaş, A. E., (2019). *Sosyal Bilimler Ders Kitaplarında Kullanılan Biyografilerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Biçer, H., (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencinin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Bilici, I. (2014). *Medya okuryazarlığı ve eğitimi*. Nobel Yayıncılık.
- Dedeoğlu, H., Ulusoy, M. ve Alıcı, M. (2013). Çocuklar için hazırlanmış biyografik eserler üzerine bir içerik analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 116-131.
- Doğangüzel, E. E., Güleç, H., Şahin, N. ve Yavuz, İ. (2020). *4. sınıf sosyal bilgiler çalışma kitabı*. MEB.
- Er, H. & Şahin, M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde "biyografi" kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 75-96.
- Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin 'biyografi' kullanımına ilişkin görüşleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). G.Ü., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Er, H., (2005). *Sosyal bilgiler dersinde biyografi öğretimi: 'Atatürk'ün Hayatı' metninin analizi ve yeni bir tasarım*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). G.Ü., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Erdem, R., (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Evirgen, Ö.F., Özkan, J., Öztürk, S., (2018). *5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Gültekin, G., Akpınar, M., Nohutcu, M., Özerdoğan, P. ve Aygün, S., (2018). *7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Güney, T., (2017). *Sanatçı biyografileri konusunun okul öncesi dönemde, öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisi ve etkinlik uygulama önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Harut, S. B., (2020). *5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ata Yayıncılık

- Kara, İ., Tokmak, A. (2023). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünlerin kullanımı. Şahin H. & Saatçioğlu F. M. (Ed.) Güncel Eğitim Bilimleri Araştırmaları Metodoloji, Araştırma ve Uygulama (s. 159-173). Livre De Lyon.
- Kaya, A., (2011). *Biyografik eserlerin tarih öğretimine katkısı ve İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan sürecin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kaymakçı S. ve Er, H. (2009), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımı. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Safran, M. (Ed.), Ankara: Pegem Akademi.
- Kaymakçı, S. & Er, H. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve ders kitaplarında biyografinin kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (25), 198-224.
- Kemiksiz, Ö. (2018). Ortaokul Türkçe derslerinde biyografi türünün kullanımı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 84-105. <https://doi.org/10.29000/rumelide.472754>
- Keskin, Y. & Keskin, S. C. (2014). İlkokul (İlköğretim) sosyal bilgiler programlarında milli bilinç ve barış değerinin tarihsel serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173 (173), 51-86.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 170-189.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2020). *4. sınıf sosyal bilgiler çalışma kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mims, P. J., Hudson, M. E., & Browder, D. M. (2012). Using read-alouds of grade-level biographies and systematic prompting to promote comprehension for students with moderate and severe developmental disabilities. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 27(2), 67-80.
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebi ürünler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 9-24.
- Oruç, Ş., Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229.
- Özcan, E. (2019). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih konularının aktif öğrenme modeliyle öğretilmesine ilişkin bir eylem araştırması. *International Journal of Scholars in Education*, 2(1), 58-74.
- Şahin, E., (2021). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Anadol Yayıncılık.
- Tokmak, A., Kara, İ. (2023). Sosyal bilgiler dersi yerel tarih öğretiminde öne çıkan temel beceriler. Kayalar F. (Ed.) Küreselleşen Dünyada Eğitim Bilimleri (s. 97-108). Duvar Yayınları.
- Turan, S., Karasu Avcı, E. & Faiz, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşleri. *International Journal of Field Education*, 6(1), 141-163. <https://doi.org/10.32570/ijofe.725951>
- Tutkun, Ö. F. (2010). 21. Yüzyılda eğitim programının felsefi boyutları. Gazi Üniversitesi *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 993-1016.
- Tüysüz, S. (2018). *4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Tuna Matbaacılık
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.
- Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H. Ve Yılmaz, M., (2018). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. MEB.
- Yiğittir, S. & Er, H. (2013). Sosyal bilgilerde değer eğitiminde biyografi kullanımı. *Millî Eğitim Dergisi*, 43 (200), 200-219.